

Πανανθρώπινες αξίες στον Επιτάφιο του Περικλή

/ [Γνώμες](#)

- Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος – Συγγραφέας

1. Η πανανθρώπινη αξία του αλληλοσεβασμού

Κείμενο

ἐλευθέρως δὲ τὰ τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονὴν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μέν, λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας προστιθέμενοι.

Μετάφραση

Ζοῦμε δὲ σὰν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι, καὶ σὰν πολῖτες στὸν δημόσιο βίο καὶ σὰν ἄτομα στὸν ἰδιωτικό, στὶς ἐπιδιώξεις μας τῆς καθημερινῆς ζωῆς, κατὰ τὶς ὁποῖες δὲν κοιτᾷμε ὁ ἓνας στὸν ἄλλον μὲ καχυποψία, δὲν θυμῶνουμε μὲ τὸν γείτονά μας, ὅταν κάνει ὅ,τι τοῦ ἀρέσει, οὔτε παίρνουμε μία φυσιογνωμία σκυθρωπή, ἢ ὁποία μπορεῖ νὰ μὴν βλάπτει τὸν ἄλλο, πάντως ὅμως εἶναι δυσάρεστη.

Ερμηνεία

Εδώ τονίζεται η ελευθερία και στον ιδιωτικό τομέα όπως και στον δημόσιο. Η ελευθερία των κινήσεων χωρίς να παρεξηγεί ο ένας τον άλλον για τις όποιες δραστηριότητες αναπτύσσει ο καθένας είναι το βασικό γνώρισμα αυτής της κοινωνίας των ελευθέρων πολιτών. Λείπει η καχυποψία για το τί κάνει ο καθένας, υπάρχει ανεκτικότητα να κάνει ο καθένας ό,τι του αρέσει πάντα μέσα στο πλαίσιο των νόμων αλλά και το σπουδαιότερο έχουν τέτοια κατανόηση και ανεκτικότητα, ώστε να μην δυσανεστούν για το τί κάνει ο καθένας, πράγμα βέβαια που δεν βλάπτει, όμως γίνεται δυσάρεστο στους άλλους. Αυτό είναι το πολιτισμένο κλίμα, ο σεβασμός του άλλου και στις επιδιώξεις του, εφόσον φυσικά είναι νόμιμες.

2.Η πανανθρώπινη αξία των νόμων, γραπτών και ηθικών

Κείμενο

ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελίᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνῃν ὁμολογουμένην φέρουσιν.

Μετάφραση

Ἐνῶ δὲ στὴν ιδιωτικὴ μας ζωὴ συναναστρεφόμαστε μεταξύ μας χωρὶς νὰ ἐνοχλεῖ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, στὴν δημόσιά μας ζωὴ, σὰν πολῖτες, ἀπὸ σεβασμὸ πρὸ πάντων δὲν παραβαίνουμε τοὺς νόμους, ὑπακοῦμε δὲ στοὺς ἐκάστοτε κατέχοντες τὰ δημόσια ἀξιώματα καὶ στοὺς νόμους, πρὸ περισσότερο σὲ ἐκείνους ἀπὸ τοὺς νόμους, ποὺ ἔχουν θεσπιστεῖ γιὰ ὑποστήριξη τῶν ἀδικουμένων, καὶ σὲ ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ἂν καὶ ἄγραφοι, ἡ παράβασή τους φέρνει πανθομολογούμενη ντροπὴ στοὺς παραβάτες.

Ερμηνεία

Τον σεβασμό που δείχνουν ο ένας στον άλλο στην ιδιωτική τους ζωή, τον δείχνουν και απέναντι στους νόμους. Η τήρηση των νόμων δεν προέρχεται από το φόβο της τιμωρίας αλλά από την συνειδητοποίηση της αξίας και της χρησιμότητας των νόμων για όλους τους ανθρώπους. Η υπακοή δεν γίνεται μόνο στους κατέχοντες κάποιο δημόσιο αξίωμα αλλά και στους νόμους, οι οποίοι θεσπίστηκαν από την πλειοψηφία των πολιτών και αποβλέπουν προς το συμφέρον όλων και ιδίως των αδυνάτων και των αδικημένων. Υπάρχουν όμως και άλλοι νόμοι, δηλαδή οι ηθικοί νόμοι, που αν και είναι άγραφοι, πρέπει να εφαρμόζονται και αυτοί. Η παράβαση

αυτών των νόμων δεν επιφέρει νομική τιμωρία αλλά κοινωνική κατάκριση και κατακραυγή, και για αυτό πρέπει να είναι προσεκτικός και σε αυτό ο νομοταγής πολίτης.

3. Η πανανθρώπινη ανάγκη καθιέρωσης εορτών

Κείμενο

[38] Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μὲν γε καὶ θυσίαις διετησίοις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει.

Μετάφραση

Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ πνεῦμα μας ἔχουμε ἐφεύρει πλείστους ὅσους τρόπους νὰ τὸ ἀνακουφίζουμε ἀπὸ τοὺς κόπους, μὲ ἐορταστικοὺς ἀγῶνες καὶ θυσίες, τὶς ὁποῖες ἔχουμε καθιερώσει καθ' ὅλη τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους, καὶ μὲ εὐπρεπῇ ἰδιωτικὰ οἰκήματα, ἡ δὲ εὐχαρίστηση τὴν ὁποία καθημερινὰ ἀπολαμβάνουμε ἀπὸ ὅλα αὐτά, διώχνει τὴν μελαγχολία. Λόγω δὲ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τῆς πόλης μας εἰσάγονται σὲ αὐτὴν προϊόντα ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ συμβαίνει νὰ ἀπολαμβάνουμε ἔτσι τὰ προϊόντα τῶν ἄλλων χωρῶν μὲ ὅση οἰκειότητα καταναλώνουμε τὰ προϊόντα τῆς Ἀττικῆς (σὰν νὰ εἶναι δηλαδὴ δικά μας).

Ερμηνεία

Ο ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη νὰ ξεκουράζει καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα του ἀπὸ τὸν καθημερινὸ μόχθο καὶ νὰ βρίσκει ευκαιρίες ἀνάπαυλας. Τέτοιες εἶναι οἱ διάφοροι ἀγῶνες, οἱ ετήσιοι εορτασμοὶ καὶ ἰδίως οἱ ωραίες κατασκευές. Το νὰ χαίρεται κανεὶς αὐτὰ τὰ πράγματα βοηθάει καθημερινὰ στο νὰ διώχνει τὴν καθημερινή στενοχώρια καὶ θλίψη καὶ νὰ αισθάνεται ωραία. Σὲ αὐτὴν τὴν τάση οφείλονται οἱ σπουδαῖες ετήσιες εορτές, ὅπως ἡ πομπή των Παναθηναίων, τὰ Λήναια με τὴν «διδασκαλία» δραμάτων κλπ., καθὼς καὶ τὰ ευκλεῆ οἰκοδομήματα καὶ ἰδίως τῆς Ακρόπολης.

4. Η πανανθρώπινη αξία της φιλοκαλίας

Κείμενο

[40] Φιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας

Μετάφραση

Αγαπούμε το ωραίο με τα πιο ευτελή μέσα

Ερμηνεία

Το ωραίο όλοι το αγαπούν αλλά μερικοί νομίζουν ότι, αν χρησιμοποιούν πολύτιμα υλικά, πολύτιμους λίθους, χρυσάφια, ασήμια κλπ. τότε κάνουν ωραία έργα. Αυτό μπορεί να λέγεται φιλοτεχνία όχι όμως φιλοκαλία. Το ωραίο μπορεί να εκφραστεί και με τα πιο ευτελή μέσα, όπως η πέτρα, το μάρμαρο, το ξύλο, ο πηλός κλπ. Αυτό είχαν συνειδητοποιήσει οι Αθηναίοι και γενικότερα οι Έλληνες, και μας άφησαν μοναδικά έργα τέχνης, που προκαλούν τον θαυμασμό όλων των ανθρώπων. Αξία λοιπόν πίστευαν οι Αθηναίοι, δεν έχει το υλικό του έργου τέχνης αλλά η ιδέα, η έκφραση, ο τρόπος που βλέπει τα πράγματα ο δημιουργός.

5.Η πανανθρώπινη αξία της φιλοσοφίας

Κείμενο

καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας·

Μετάφραση

Αγαπούμε τη γνώση χωρίς να γινόμαστε μαλθακοί

(χωρίς να χάνουμε την ανδρεία μας).

Ερμηνεία

Φιλοσοφώ σημαίνει αγαπώ την σοφία, την γνώση. Η επιδίωξη της γνώσης και της θεωρίας δεν πρέπει να γίνεται αιτία μαλθακότητας, δηλαδή να αποφεύγει ακόμη και τις χειρωνακτικές εργασίες και γενικότερα την ενασχόλησή μας με πρακτικά πράγματα. Η γνώση είναι δύναμη, δίνει στον άνθρωπο πολλές δυνατότητες, οι οποίες όμως δεν πρέπει να αποβαίνουν εις βάρος του σώματός μας. Η ψυχοσωματική και πνευματική μας απασχόληση διατηρεί τον άνθρωπο σε νηφαλιότητα και τον κάνει ικανό να αντιμετωπίζει δύσκολες καταστάσεις. «Νους υγιής εν σώματι υγιεί» πίστευαν οι αρχαίοι και γι' αυτό πέρα από την θεωρητική τους κατάρτιση επεδίωκαν και την πρακτική ενασχόληση. Η γνώση δεν πρέπει να μένει στη θεωρία αλλά να περνάει στην πράξη, για να είναι αποτελεσματική.

6. Η πανανθρώπινη αξία της καλής χρήσης του πλούτου

Κείμενο

πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα,

καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινὶ αἰσχρόν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχιον.

Μετάφραση

Τον πλούτο το χρησιμοποιούμε πιο πολύ ως ευκαιρία να κάνουμε έργα κι όχι ευκαιρία για κομπασμούς. Την φτώχεια πάλι δεν την θεωρούμε ντροπή αλλά περισσότερη ντροπή θεωρούμε το να μην προσπαθούμε να την αποφεύγουμε.

Ερμηνεία

Ο πλούτος δίνει στον άνθρωπο δύναμη, επομένως ο πλούτος πρέπει να είναι δυναμικός και δημιουργικός. Το να κομπάζει κανείς γι' αυτά που έχει είναι ανόητο, διότι υπάρχουν άλλοι που έχουν περισσότερα κι ακόμη σήμερα τα έχεις και αύριο τα χάνεις. Η χρησιμοποίηση του πλούτου σε δημιουργικές και παραγωγικές δραστηριότητες είναι η καλύτερη αξιοποίησή του. Από την άλλη, το να είναι κανείς φτωχός, συχνά δεν οφείλεται σε αυτόν, όμως το να μένεις στη φτώχεια σου και να μην προσπαθείς να την βελτιώσεις σημαίνει τεμπελιά και μοιρολατρία. Πόσοι ήταν φτωχοί αλλά δεν έμεναν σε αυτήν, προσπάθησαν περισσότερο και πέτυχαν πολλά.

7. Η πανανθρώπινη αξία της απόκτησης φίλων

Κείμενο

καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἐνηντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρῶντες κτῶμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σῶζειν· ὁ δὲ ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνοι οὐ τοῦ ξυμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινὰ ὠφελοῦμεν.

Μετάφραση

Αλλά και σε ζητήματα φιλίας διαφέρουμε από τους πολλούς, γιατί εμείς αποκτούμε τους φίλους μας όχι ευεργετούμενοι αλλά ευεργετώντας. Κι αυτό γιατί αυτός που

κάνει μια ευεργεσία σε κάποιον από αφιλοκέρδεια και μόνο και διατηρεί την ευγνωμοσύνη αυτού του ανθρώπου, με την σκέψη ότι την έκανε αφιλοκερδώς, είναι πιο σταθερός, ενώ αυτός που ευεργετήθηκε, επειδή αισθάνεται την υποχρέωση ότι πρέπει να την ανταποδώσει, αυτός είναι λιγότερο σταθερός. Και είμαστε οι μόνοι που ωφελούμε τους άλλους χωρίς κανένα δισταγμό όχι από συμφεροντολογικούς υπολογισμούς αλλά από βαθιά πίστη στην ελεύθερη έκφραση των συναισθημάτων του ανθρώπου.

Ερμηνεία

Για την αξία και τους τρόπους απόκτησης της φιλίας έχουν λεχθεί και έχουν γραφεί πολλά. Εδώ γίνεται λόγος για μια ιδιαίτερη σχέση μεταξύ των φίλων, όταν δηλαδή ο ένας είναι ο ευεργετών και ο άλλος είναι ευεργετούμενος. Ο ευεργετούμενος βρίσκεται σε μειονεκτική θέση, γιατί αισθάνεται την υποχρέωση να ανταποδώσει την ευεργεσία. Αυτό κάποτε ακόμη και ύστερα από την ανταπόδοση ξεθυμαίνει και η φιλία γίνεται χλιαρή. Αντίθετα ο ευεργετών είναι σε πλεονεκτική θέση, διότι σκέφτεται ότι αυτός έκανε την ευεργεσία όχι επειδή είχε κάποια υποχρέωση, αλλά απλώς επειδή το ήθελε. Και όσο το θέλει διατηρεί ζωντανή την φιλία. Αυτή η στάση εμπεριέχει όχι τόσο υπερηφάνεια όσο αξιοπρέπεια και ανθρωπιά και είναι κάτι πολύ ωραίο. Το θέμα όμως είναι ότι δεν μπορούμε πάντα εμείς να ευεργετούμε αλλά μπορεί και να μας ευεργετήσουνε. Τότε δεν θα πρέπει να σκεφτόμαστε μειονεκτικά, αλλά να δεχόμαστε την προσφορά του φίλου ως ένδειξης αγάπης.

Πηγή: pemptousia.gr